

СУЧАСНА РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ ФАРМЕЦЕВТИЧНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто поняття і сутність категорії прибутку, його функції та значення в розвитку виробничих підприємств. Досліджено прибуток як об'єкт управління, проаналізовано чинники, що впливають на нього й розроблено алгоритм оцінки та врахування цих чинників у механізмі управління прибутком підприємств.

Ключові слова: прибуток, виробничі підприємства, фармацевтичний ринок, організаційно-економічний механізм, інвестиційні потреби, ефективність.

Фармацевтичний ринок – один з найбільш перспективних секторів української економіки, який постійно розвивається та є привабливим як для українських компаній, так і для зарубіжних інвесторів. Згідно зі статистичними даними, протягом останніх років щорічне зростання обсягу фармацевтичного ринку становить в середньому 25 %, зокрема у 2008 р. його обсяг збільшився на 28 %. Україна традиційно має сильну науково-дослідницьку базу у фармацевтичній галузі, а також значні виробничі потужності.

Сьогодні українські виробники фармацевтичної продукції назагал завершили впровадження стандартів якості GMP (Good Manufacturing Practice), що позитивно вплинуло на якість фармацевтичної продукції, а відповідно – і на її конкурентоспроможність. Також варто звернути увагу на тенденцію до злиття українських фармацевтичних компаній із зарубіжними та міжнародними. Це дає їм змогу більш ефективно використовувати виробничі потужності та розширити асортимент лікарських засобів, а також більше інвестувати у нові розробки.

Роль прибутку у господарському механізмі щорічно зростає, що має велике значення у період глобалізації економіки. В умовах стабілізації ринкових відносин і формування реальної самостійності підприємств прибуток має новий зміст, оскільки він виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але й стимулом його діяльності. Прибуток є головною рушійною силою ринкової економіки, оскільки забезпечує інтереси держави, товаровиробників, персоналу підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний і практичний розвиток, що нерозривно пов'язаний із фінансово-економічним розвитком підприємств, формуванням і розподілом прибутку, висвітлено в працях українських вчених: В.Я. Амбросова, М.Я. Дем'яненка, Й.С. Завадського, М.Ф. Кропивка, Ю.О. Лупенка, І.І. Лукінова, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, Л.В. Романової, П.Т. Саблука, В.К. Савчука, В.П. Ситника, Є.І. Ходаківського, І.І. Червена, О.В. Шкільова, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та ін. Перелічені праці українських вчених мають не лише наукове, але й практичне значення. На превеликий жаль, у вітчизняній літературі мало уваги надається методологічним положенням щодо удосконалення формування прибутку шляхом впровадження сучасних технологій і ефективних інструментів управління, що відповідають сучасним ринковим умовам діяльності виробничих підприємств.

Отже, вивчення цих питань стало предметом нашого дослідження. Його **мета** полягає у необхідності теоретичного обґрунтування механізму формування прибутку й розроблення практичних рекомендацій щодо організації його функціонування у виробничих підприємствах.

Ці дослідження побудовані на використанні базових положень економічної теорії, економіки виробничих підприємств, наукових розробок, публікацій учених-економістів і різних методів вивчення цієї проблеми (діалектичний метод пізнання, системний підхід до вивчення виробничих та економічних процесів, абстрактно-логічний, монографічний, абстрактно-розрахунковий та ін.)

Безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у формах витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу і використання є невід'ємною частиною функціонування виробничих підприємств. Найважливішими показниками економічної діяльності підприємств є виторг і прибуток. Відповідно вони впливають на фінансовий стан виробничих підприємств, який визначає їх конкурентоспроможність і потенціал у бізнесовому співробітництві з іншими суб'єктами господарювання.

Прибуток є основним узагальнювальним показником фінансових результатів господарської діяльності підприємств усіх видів, незалежно від їх організаційної форми. Він являє собою різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво та реалізацію продукції.

Варто зазначити, що досі в економічній літературі ведуться наукові дискусії про прибуток і його функції, економічну природу, роль та значення в розвитку виробничих підприємств. Більшість економічних вчених мають своєрідні погляди на розуміння категорії "прибуток". Зокрема, трактується, що "прибуток, власне кажучи, є результатом виконання нових комбінацій", "без розвитку немає прибутку, без прибутку немає розвитку" [6, с.385-386]. Інший автор вважає, що "прибуток – це грошове вираження основної частини грошових накопичень, що створюється підприємствами будь-якої форми власності" [1, с. 99]. Один із авторів вказує, що прибуток – це "кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства і визначається як різниця між виторгом і витратами" [4, с. 504]. В іншому випадку прибуток економічний (чистий) "...є додатковим доходом підприємця внаслідок його більш ефективної діяльності у певній галузі – кращого передбачення, кращої організації, впровадження великих нововведень" [2, с. 174].

Дехто розглядає прибуток як факторний дохід, а тому визначає його "... як різницю між валовим доходом і валовими витратами" [3, с. 309-315].

Ми вважаємо, що прибуток сприяє стабільному розвитку виробничих підприємств, забезпечує зацікавленість трудового колективу у зростанні продуктивності праці, збільшенні об'ємів і ефективному веденні виробництва. Також варто зазначити, що прибуток виступає стимулювальним фактором і фінансовим ресурсом в діяльності виробничих підприємств, а тому є важливим джерелом фінансування розширеного відтворення виробництва. Отже, роль і значення прибутку виробничих підприємств в умовах ринкової економіки характеризуються такими функціональними складниками (рис. 1).

На сьогодні стабілізація процесів ринкової економіки, функціонування господарств з різними формами власності та господарювання в складних кри-

зових умовах потребує детального вивчення організації процесу виробничої діяльності і основних етапів формування прибутку, які є характерними для кожного господарства. Починаючи процес виробництва або приймаючи рішення про його розширення, підприємства повинні бути впевнені, що їх витрати обов'язково окупляться і дадуть прибуток.

Виробничі підприємства завжди зазнають постійних витрат, які не залежать від обсягу виробництва, і змінних витрат, які зростають або зменшуються зі зміною обсягу випуску і продажу продукції. Але для отримання прибутку необхідно, щоб обсяг виторгу від різноманітних продажів перевищував суму постійних і змінних витрат.

Виторг від реалізації продукції є основним джерелом відшкодування витрачених на її виробництво коштів. Її своєчасне надходження забезпечує безперервність кругообігу коштів і безперебійність виробничого процесу. З отриманого виторгу підприємства відшкодовують матеріальні витрати на сировину, матеріали, паливо, електроенергію та інші предмети праці.

Несвоєчасне надходження виторгу стає поштовхом до зниження прибутку, порушення договірних зобов'язань, штрафних санкцій і кризового стану. У цьому разі критичні співвідношення загального виторгу від реалізації продукції до виробничих витрат (постійних і змінних) дають змогу визначити межу кризового стану, який може змінюватися (збільшуватися або зменшуватися) у разі перепаду рівня змінних витрат, що забезпечують виробництво певного обсягу продукції. Отже, виторг від продажу продукції повинен покривати змінні витрати і частину постійних витрат, що дає змогу підприємствам продовжувати виробництво в нормальних або екстремальних умовах [5].

Функціональну спрямованість зображено на рис.

Рис. Функціональні складники спрямування прибутку підприємств

Сума прибутку може коригуватися залежно від обсягу і структури реалізації продукції.

Збільшення обсягу продажу рентабельної продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку.

Якщо буде збільшуватися частка більш рентабельних видів продукції в загальному обсязі її реалізації, то сума прибутку зростатиме і навпаки, у разі

збільшення питомої ваги низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшиться.

Основними причинами такого нестійкого становища є:

- відсутність чітко налагоджених правових і фінансових відносин;
- недостатнє фінансове і матеріальне забезпечення відтворення виробництва;
- відсутність науково-прогнозованої стратегії маркетингу;
- недосконале управління витратами та операційною діяльністю.

Згідно з матеріалами досліджень, ми бачимо, що на прибутковість виробничих підприємств фармацевтичної сфери впливають також такі чинники, як руйнація матеріально-технічної бази; економічна криза, яка щорічно поглиблюється; зменшення висококваліфікованої частини трудового потенціалу; високі закупівельні ціни; скорочення інвестицій на розроблення інноваційних проєктів; відсутність комплексної державної програми для забезпечення ефективного розвитку виробничих підприємств фармацевтичного сектору.

Прибуток формується за рахунок таких чинників: виторгу від реалізації продукції, фінансового результату від операційної або звичайної діяльності, капітальних вкладень та інших операцій на підприємстві. А розподіл прибутку здійснюється на: зростання та вдосконалення матеріально-технічної бази підприємств, їх будівництво та реконструкцію, поліпшення умов праці, сплату заборгованості та кредитів в банках, а також на виплату заробітної плати.

За результатами дослідження, прибуток є досить складним, інтегральним і багатоаспектним економічним об'єктом, який виконує стимулювальну функцію, але повністю залежить від впливу великої кількості факторів. Основними факторами, що визначають величину прибутку від реалізації продукції, є зміна обсягу структури реалізації продукції; собівартості товарної продукції; цін на реалізацію продукції. Вважаємо, що підвищення прибутку можна забезпечити шляхом здійснення управлінських дій, в основі яких є наукові принципи та інструменти управління ефективним розвитком виробничих підприємств.

Висновки. Отже, дослідження ролі і значення прибутку в розвитку виробничих підприємств фармацевтичної сфери показує, що прибуток є їх основним узагальнювальним показником виробничої діяльності. Він виступає інвестиційним ресурсом, оскільки забезпечує розширене відтворення капіталу, що, своєю чергою, є основою для розвитку фармацевтичної сфери економіки. Згідно з цим, можна зробити висновок, що при високого рівня прибутку кожне підприємство не лише виживає, але й розвивається відповідно поставленої мети і стратегії свого функціонування.

Для досягнення кращих результатів у виробництві необхідно вдосконалювати управління, планування і економічне стимулювання, забезпечити послідовну інтенсифікацію, активніше розвивати міжгосподарські та міжгалузеві зв'язки, поліпшувати соціальні умови, постійно досягати підвищення рівня зацікавленості працівників у високих остаточних результатах, обґрунтованості управлінських рішень, забезпечення контролю за їх вчасним виконанням, за всією виробничо-фінансовою діяльністю виробничих підприємств.

Література

1. Буряковский В.В. Финансы предприятий / В.В. Буряковский. – К. : Основы, 1997. – 314 с.
2. Задоя А.А. Основы экономики: [учебное пособие] / А.А. Задоя, Ю.Е. Петруня. – К. : Вища шк., 1998. – 478 с.
3. Курс экономической теории: [учебник] / под ред. М.Н. Чепурина, Е.А. Киселевой. – 5-е доп. и. перераб. изд. – Киров: "АСА", 2002. – 832 с.
4. Поляк Б.Г. Финансовый менеджмент: [учебник] / Б.Г. Поляк. – М. : , 1997. – 294 с.
5. Статистичний щорічник за 2008 рік / За ред. В.В. Скальського. – 442 с.
6. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Шумпетер Й.А. – М. : Дело, 1982. – 544 с.

Городня Т.А., Дилай Х.Б. Современная роль и значение прибыли производственных предприятий фармацевтического сектора

Рассмотрены понятие и сущность категории прибыли, его функции и значение в развитии производственных предприятий. Исследована прибыль как объект управления, проанализированы факторы, влияющие на него и разработан алгоритм оценки и учета этих факторов в механизме управления прибылью предприятий.

Ключевые слова: прибыль, производственные предприятия, фармацевтический рынок, организационно экономический механизм, инвестиционные потребности, эффективность.

Gorodnya T.A, Dilai J.B. Role and importance of modern manufacturing enterprises profit pharmaceutical sector

The concept and essence of the category of income, its functions and importance in the development of manufacturing enterprises. Research income as a management object, analyzes factors that affect it and the algorithm of evaluation and consideration of these factors in the mechanism of profits.

Keywords: income, production enterprises, pharmaceutical market, organizationally economic mechanism, investment necessities, efficiency.

УДК 65.012.8

Аспір. М.О. Кокнаєва¹ – Львівська КА.

ФІНАНСОВЕ УБЕЗПЕЧЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІД-ПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВИХОДУ З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Визначено можливі напрями фінансового забезпечення торговельного підприємства; висвітлено схему системи управління фінансової безпеки торговельного підприємства.

Ключові слова: фінансова безпека торговельного підприємства, зміцнення та забезпечення фінансової безпеки торговельного підприємства.

Постановка задачі. В умовах економічної кризи, що породила широку господарську самостійність, перед менеджерами постала проблема вироблення принципово нових підходів до забезпечення власної економічної безпеки, що потребує корінного перетворення всієї системи захисту економічних інтересів. У науковій літературі виділяють такі складові економічної безпеки: кадрова, інформаційна, правова, технологічна, екологічна, техногенна, ресурсна, ринкова, інтерфейсна, соціальна, енергетична, силова та інші [2], однак фінансовий складник вважають провідним і вирішальним, забезпеченню його потрібно при-

¹ Наук. керівник: доц. С.С. Гринкевич, канд. екон. наук – Львівська КА